

"BACIĆEMO VAS SVE U DUNAV"

**IZVEŠTAJ O NASILNIM UPADIMA POLICIJE
U ROMSKO NASELJE VUKA VRČEVIČA**

Izdavač: A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava

Za izdavača: Danilo Ćurčić

Autori: Nađa Marković i Danilo Ćurčić

Lektura: Milena Jakovljević

www.a11initiative.org

office@a11initiative.org

Beograd, maj 2024. godine

Policijska akcija u neformalnom naselju Vuka Vrčevića

1. Uvod

Neformalno romsko naselje Vuka Vrčevića nalazi se u istoimenoj ulici na opštini Palilula u Beogradu. Prema procenama nevladinih organizacija, u ovom naselju ima stotinak domaćinstava, koja čine interno raseljena lica sa Kosova i drugi Romi i Romkinje.¹

U poslednje vreme se ovo naselje u javnosti koristi kao negativan primer kojim se demonstrira način stanovanja celokupne romske zajednice, ali se često „zaboravlja“ da odgovornost za ostvarivanje prava na adekvatno stanovanje i unapređenje pristupa ekonomskim, socijalnim i drugim ljudskim pravima snose sami organi javne vlasti, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou.

Uslovi života u ovom naselju su veoma loši. Većina stanovnika živi od novčane socijalne pomoći ili od obavljanja poslova u neformalnoj ekonomiji i sakupljanja sekundarnih sirovina. U naselju nedostaje osnovna infrastruktura, kao što je organizovano odnošenje smeća, uređeni putevi, osvetljenje, voda i struja. Sva domaćinstva su višečlana i u naselju živi veliki broj dece.

U medijima se često nailazi na prikaz teških uslova života u ovom naselju, uz konstataciju da su romska naselja „nehigijenska“. Jedno vreme su i organi javne vlasti aktivno koristili taj termin, pa je tako u Gradskoj upravi grada Beograda u okviru Sekretarijata za socijalnu zaštitu radio Sektor za raseljavanje nehiigijenskih naselja i socijalno stanovanje, a termin „nehigijenska naselja“ se može pronaći čak i u Strategiji za socijalno uključivanje Roma i Romkinja na teritoriji Grada Beograda za period 2022 - 2032.

Naselje Vuka Vrčevića je, poput drugih naselja u kojima pretežno žive Romi i Romkinje, neformalno naselje koje nadležni uporno zaobilaze kad planiraju infrastrukturne i druge projekte od značaja za kvalitet života. Osim toga, Vuka Vrčevića u poslednje vreme služi u javnosti i kao ilustracija toga „ko su i šta su Romi“, pa se ono koristi kao povod za diskriminatorne i rasističke izjave, kako od strane medija, tako i od strane predstavnika vlasti.

¹ Svi pojmovi upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Život u neformalnim naseljima je, sa jedne strane, obeležen izuzetno teškim uslovima stanovanja za čije unapređenje niko od nadležnih ne brine, a sa druge činjenicom da su stanovnici takvih naselja upravo zbog teških životnih uslova predstavljeni kao neprilagođeni, besprizorni, oni koji ne zaslužuju - i u krajnjoj liniji ni ne žele da žive u dostojanstvu.

Takav mehanizam odnosa prema predstavnicima manjina, a posebno onih manjina koje su socioekonomski najugroženije u jednom društvu, kao što su Romi i Romkinje, stvara i percepciju da je prema takvim građanima sve dozvoljeno u naporima da se oni „civilizuju“. Usled toga, često ne postoji kažnjivost za protivpravno ponašanje prema stanovnicima ovih naselja, a naselje u Vuka Vrčevića, pokazaće se na primeru policijskog upada u ovo naselje, nije izuzetak.

Kreiranje ovakve percepcije Roma i Romkinja koji žive u neformalnim naseljima dovodi do kolektivnih kažnjavanja čitavih romskih zajednica, do napada kao što su pogromi, proterivanja i sličnih pokušaja „civilizovanja“ koji su skoro po pravilu praćeni fizičkim nasiljem, uvredama, prinudnim iseljenjima i drugim kršenjima prava koje sprovode policijski službenici ili, evidentirano je, i nedržavni akteri.²

Ovaj fenomen se može primetiti i u drugim evropskim zemljama, pa tako postoje dokumentovani slučajevi kolektivnih kažnjavanja Roma u Bugarskoj, Mađarskoj, Češkoj, Severnoj Makedoniji, Grčkoj, Francuskoj i Italiji.³ U Srbiji, kao i u bivšoj SR Jugoslaviji, uz već pomenute slučajeve, primetni su slučajevi u kojima se čitavim romskim naseljima isključuje električna energija zbog neovlašćene potrošnje nekih domaćinstava, pa i primeri u kojima se Romima pristup električnim brojilima omogućava njihovim smeštanjem u posebne zgrade kojima pristup imaju samo zaposleni u kompaniji za snabdevanje električnom energijom.⁴

Ipak, najozbiljniji incident kolektivnog kažnjavanja Roma i Romkinja dogodio se davne 1999. godine u Danilovgradu, kada su lokalni Romi optuženi za silovanje neromske devojčice, što je dovelo do pogroma - spaljivanja romskog naselja u ovom gradu i

² Koristan primer za ilustraciju nedržavnih aktera koji „civilizuju“ Rome i Romkinje u Srbiji je primer pripadnika udruženja Levijatan čiji predstavnici su, prema medijskim navodima, više puta učestvovali u oduzimanju životinja Romima, dok je verovatno najpoznatiji slučaj onaj u kom su pripadnici organizacije „Srbska čast“ oduzeli konja maloletnom Romu u Nišu. Ovakvi slučajevi često ostaju bez sudskog ili drugog epiloga, a snimci iz sprovođenja ovakvih akcija završavaju na društvenim mrežama i u medijima.

³ Za više informacija o ovim napadima, videti: European Roma Rights Centre: Mob Justice: Collective Punishment Against Roma in Europe, 2019, Amnesty International: „We ask for justice“, Europe's failure to protect Roma from racist violence, 2014.

⁴ Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Pritužba C. M. R. protiv Elektrodistribucije Užice zbog diskriminacije po osnovu nacionalne pripadnosti u oblasti pružanja usluga, Mišljenje, br. 07-00-486/2013-01, 11. novembar 2013. godine.

proterivanja njegovih stanovnika, koje policija nije sprečila. Romi koji su živeli u ovom naselju u Danilovgradu se nikad nisu vratili u svoje domove, a pravdu su dobili tek 2002. godine kada je Komitet protiv torture Ujedinjenih nacija usvojio stavove da je SR Jugoslavija ovakvim postupanjem prekršila odredbe Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka UN.⁵

Kreiranje kulture nekažnjivosti za protivpravna postupanja prema Romima i Romkinjama je nedopustivo u demokratskom društvu i suprotno nizu domaćih i međunarodnih propisa kojima se garantuju ljudska prava. Zbog toga je i posebno značajno praćenje postupanja nadležnih državnih organa nakon incidenta koji se dogodio prilikom upada policijskih službenika u ovom naselje u februaru 2024. godine.

Stanovnici naselja Vuka Vrčevića od ranije imaju kontakt sa Inicijativom A 11, s obzirom na to da je fokus rada organizacije na unapređenju i zaštiti prava socijalno ugroženih pojedinaca i zajednica, a pružanje pravne pomoći i sprovođenje terenskih poseta spadaju u redovne aktivnosti udruženja.

Poslednji problem na kojem je Inicijativa A 11 radila odnosio se na slučaj kada je desetak ljudi iz naselja, zloupotrebom njihovih ličnih podataka, bez njihove volje i znanja, fiktivno prijavljeno na različita radna mesta, zbog čega su im obustavljena socijalna davanja. Do ove zloupotrebe došlo je da bi se neko obogatio jer je „zaposlio“ pripadnike nacionalnih manjina.⁶ Za ove zloupotrebe do sada niko nije odgovarao, što još jednom govori u prilog tezi da se stanovnici ovog naselja doživljavaju kao „lake mete“ i da postoji kultura nekažnjivosti za protivpravna postupanja prema Romima.

Upravo u ovom naselju, u subotu 10. februara 2024. godine, u predvečernjim časovima, policijski službenici su napravili raciju, navodno tražeći jednog od stanovnika koji je istog dana napao policijskog službenika van dužnosti. Tom prilikom, policijski službenici su pendrecima tukli stanovnike naselja, vređali ih i zastrašivali, te napravili štetu na imovini u kućama u koje su upali.

Izjave svedoka su sažete i uključene u ovaj izveštaj, čija je svrha da pruži direktan uvid u nezakonita postupanja policijskih službenika koji su učestvovali u ovom incidentu. Ta postupanja se najpre odnose na prekomernu upotrebu sile i vređanje stanovnika

⁵ UN Committee Against Torture (CAT), Hajrizi Dzemail et al. v. *Yugoslavia*, CAT/C/29/D/161/2000, 2 December 2002.

⁶ Prema poslednjim dostupnim informacijama, povodom ovog slučaja se još uvek vodi istraga, dok su fiktivno zaposleni stanovnici naselja uspeali da se, uz pravnu pomoć Inicijative A 11, odjave sa ovih poslova i konačno opet dobiju novčanu socijalnu pomoć.

neformalnog naselja Vuka Vrčevića po rasnoj osnovi. Osim toga, izveštaj obuhvata i pregled dosadašnjih reakcija Inicijative A 11 na ova nezakonita postupanja.

2. Hronologija dešavanja u naselju Vuka Vrčevića

Prema rečima stanovnika naselja, policijski službenici PS Palilula su 10. februara 2024. godine nekoliko puta „u civilu“ obilazili ovo naselje, raspitujući se o licu koje su tražili, u vezi sa incidentom koji se desio ranije u toku dana. Prvo su obišli kuću za koju se veruje da u njoj živi traženo lice, a budući da ga nisu pronašli na adresi, nastavili su da obilaze i ostale kuće i da se raspituju o njemu.

Kako je potraga bila neuspešna, policijski službenici koji nisu nosili identifikaciju su u večernjim časovima upali u naselje, ovaj put u uniformama, sa maskama preko lica, sa oružjem i pendrecima. Oni su tom prilikom, u periodu između 20 i 21 čas, na agresivan način ulazili u domove stanovnika naselja, bez prethodnog pozivanja da oni sami izađu i bez naredbe o pretresu. Dok su išli u obilazak, policijski službenici su obarali predmete u kućama i koristili gumene palice kako bi udarali i zaplašili stanovnike, koje su usput vređali po rasnoj osnovi. Ovo vređanje detaljnije je opisano u nastavku izveštaja, a potkrepljeno izjavama stanovnika naselja i fotografijama koje su pravnici Inicijative A 11 napravili tokom terenske posete 12. februara 2024. godine.

Gradski odbornik iz Političke platforme „Solidarnost“ Miloš Baković Jadžić je zajedno sa odbornikom iz Zeleno-levog fronta Lukom Petrovićem i još nekoliko aktivista neposredno nakon policijske akcije posetio naselje, na poziv stanovnika naselja, sa kojima su od ranije bili u kontaktu. Kako su im tada rekli stanovnici naselja, a kako su oni to kasnije preneli medijima, jedna žena iz naselja je privedena i zadržana u policijskoj stanici „u nejasnom statusu“, i rečeno joj je da je neće pustiti dok ne kaže gde se nalazi osoba koju traže. Takođe, stanovnici su im tada ispričali kako su pripadnici policije u njihove domove upali maskirani, da su bili grubo i udarali ih pendrecima.

Stanovnici naselja su tada bili veoma uplašeni. Preneli su odbornicima da su pozvali Hitnu pomoć jer je bilo povređenih, ali da su dobili odgovor da Hitna pomoć ne može da dođe jer ih je policija obavestila da ne izlaze na teren zbog policijske racije koja je u toku.⁷ Odbornici i aktivisti su u naselje Vuka Vrčevića stigli oko 23 časa i tu su zatekli jedno policijsko vozilo koje je, kako im je rečeno, poslala Hitna pomoć. Oni su naveli da je Hitna pomoć na kraju došla tek oko jedan sat iza ponoći i to nakon što su ih pozvali i predstavili se kao gradski odbornici.

⁷ U evidenciji dokaznog materijala nalazi se fotografija ekrana sa pozivom Hitnoj pomoći.

Za medije su izjavili i da su na licu mesta bili viši oficiri iz PS Palilula, PU za Grad Beograd, koji su im rekli da su i oni slobodni da pokreću bilo kakve postupke, kao i da će sve ispitati unutrašnja kontrola.⁸

Ovaj slučaj je brzo odjeknuo u medijima, od kojih su mnogi izveštavali kako je beogradska policija u subotu uveče 10. februara 2024. godine izvršila raciju u romskom naselju na opštini Palilula, u ulici Vuka Vrčevića. Mediji su prenosili reči svedoka i oštećenog D. Z., koji je napravio i kratak video-snimak telefonom, i prema kome su policajci bili „nasilni, pretili i vređali ga po nacionalnoj osnovi”.

D. Z. je za medije takođe izjavio da je policija upala u kuću u kojoj se on nalazio u potrazi za komšijom, koji je osumnjičen za napad na policajca. On je neposredno nakon racije rekao medijima i da su policijski službenici u više navrata dolazili u naselje u potrazi za njegovim komšijom, kao i da su upali u druge kuće tokom večeri, ponašajući se na isti način.

D. Z. je istakao i to kako su svi stanovnici uplašeni, posebno deca, i da ne znaju šta da rade, osim da se obrate medijima.⁹

Povodom medijskih navoda o policijskoj akciji u naselju Vuka Vrčevića, Ministarstvo unutrašnjih poslova je saopštilo da su pripadnici policije u skladu sa zakonom i svojim ovlašćenjima tražili lica na adresama stanovanja, koja se sumnjiče za to da su prethodno uznemiravala više mlađih osoba na autobuskom stajalištu, a odmah potom i napala i povredila policijskog službenika¹⁰.

MUP je naveo da je tridesetogodišnji policijski službenik Policijske uprave za grad Beograd u subotu, 10. februara oko 15.45, napadnut na Bulevaru Despota Stefana prilikom vršenja službene dužnosti, u trenutku kada je primetio da tri osobe maltretiraju više mlađih lica. U saopštenju se dalje navodi da je on, u nameri da odbrani mlađa lica i zaštititi ih od nasilnika, primenio policijska ovlašćenja. Legitimisao se službenom legitimacijom, nakon čega su mu tri osobe uputile uvrede, a zatim je jedan od njih ciglom pogodio

⁸ Izjave pomenutih odbornika se mogu naći na sledećem linku: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/vuka-vrcevica-nasilje-policija-romi/>

⁹ Izjava koju je D. Z. dao medijima neposredno nakon policijske akcije, kao i kratak video koji je tom prilikom snimio, mogu se naći na sledećem linku: <https://n1info.rs/vesti/video-deca-preplasena-tuku-nas-i-vredjaju-racija-policije-u-romskom-naselju-u-beogradu/>

¹⁰ Zvanično saopštenje MUP-a nalazi se na sledećem linku: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/aktuelno/saopstenja/53c31ddb-80c8-4d37-a075-0364ef67984b>. Iako se u ovom saopštenju govori o potrazi za tri lica, prema izjavama stanovnika naselja, policijski službenici su tokom upada 10. februara 2024. godine tražili jednu osobu.

policijskog službenika u glavu, dok ga je drugi udario zatvorenom šakom, takođe u predelu glave.

U saopštenju se navodi da je policija ubrzo identifikovala izvršioce i utvrdila da se radi o licima koja žive u „nehigijenskom naselju“ u ulici Vuka Vrčevića, kao i da se radi o licima koja su od ranije poznata kao izvršioci više krivičnih dela sa elementima nasilja. Saopšteno je da je za njima bila raspisana i potraga zbog postojanja osnovane sumnje da su u prethodnom periodu izvršili slična krivična dela. Ministarstvo unutrašnjih poslova je takođe apelovalo na medije da ne objavljuju neproverene i netačne informacije kojima se obmanjuje javnost, već da ih prethodno provere preko zvaničnih institucija.

Bitno je napomenuti i to da Ministarstvo unutrašnjih poslova nakon inicijalnog saopštenja, a ni u narednom periodu, nije detaljnije obrazložilo ovu problematičnu situaciju. MUP se, naime, nije angažovao da objasni postupanje svojih službenika u naselju, naročito rasističke ispade i nasilno ponašanje. Potenciranjem stava da se objavom informacija o raciji u medijima na neki način ometa postupanje policije, skreće se pažnja sa nasilnog ponašanja koje su policijski službenici priredili, kao i sa celog upada u ovo naselje, motiva i posledica.

3. Izjave svedoka i oštećenih

Pravni tim Inicijative A 11 je u ponedeljak 12. februara posetio naselje Vuka Vrčevića kako bi uzeo izjave stanovnika naselja i prikupio druge dokaze o postupanju policijskih službenika u ključnoj noći. Pravnici Inicijative A 11 prikupili su izjave stanovnika naselja koji žive u kućama u kojima je došlo do najsilovitijeg upada policijskih službenika.

Ovo se odnosi najpre na tri kuće, među kojima je i ona u kojoj je D. Z. uspeo da napravi i pomenuti snimak od 10 sekundi, a koji može da potvrdi deo izjava prisutnih, odnosno oštećenih.¹¹ Stanovnici naselja Vuka Vrčevića sa kojima su pravnici Inicijative A 11 razgovarali 12. februara 2024. godine i koji su svedočili opisanom slučaju i dalje su bili vidno potreseni i u stanju šoka, što je razlog zašto pojedine informacije nisu dovoljno konkretizovane.

U kući u kojoj se nalazio oštećeni D. Z., na adresi Vuka Vrčevića 15h, osim njega je bilo prisutno još četvoro odraslih lica i četvoro maloletne dece. Prema njihovim rečima, policija je došla u nekoliko džipova, parkirala ispred njihove kuće i bez ikakve najave ili naredbe o pretresu, oborila vrata¹², a pet policijskih službenika u interventnim uniformama, koji se nisu identifikovali, nasilno je ušlo unutra. Kako je D. Z. video, a kako su svedočili i ostali

¹¹ Snimak je dostupan na gore navedenom linku.

¹² Ova i druge štete su vidljive na fotografijama koje su pravnici Inicijative A 11 napravili tokom terenske posete 12. februara 2024. godine.

ukućani, na ulazu ih je dočekala V. S., koja je upitala koji je povod njihovog dolaska, misleći da su u pitanju „obični policajci”, na šta ju je jedan policijski službenik udario pendrekom. Ona je potom pala na pod.¹³

Policijski službenici su nastavili da udaraju pendrecima „svakoga ko im se našao na putu”, bez obzira na to što su u kući bila prisutna i deca. Dž. Š. je držala svog maloletnog sina u rukama, kada je policajac nasrnuo na nju pendrekom i ona je od udarca pala na frižider, koji se tom prilikom ošteti¹⁴. Drugi policijski službenik je otvorio vrata sobe koja su udarila njenog trogodišnjeg sina u glavu i on od tada strahuje od policije.

Dž. Š. je takođe izjavila kako se „mnogo plaši da se ovo ne ponovi i brine se za svog sina”.

Oštećeni D. Z. se za to vreme nalazio u ćošku sobe i vikao je „Deca! Deca!”, želeći da skrene pažnju policajcima na to da su u kući prisutna i maloletna deca.¹⁵ Dok je to vikao, policijski službenik koji se nije identifikovao nekoliko puta ga je udario pendrekom po leđima, ramenu i nogama, od čega je zadobio povrede u vidu podliva.

On je ranije imao operaciju desne noge, od koje ima ožiljak, te mu je udaranje po ovom delu tela bilo naročito bolno. Navedene povrede oštećenog je potvrdio i lekar specijalista sudske medicine, koji ga je 13. februara pregledao u Institutu za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. U zapisniku o kliničkom pregledu je navedeno da je „koža u desnom natplečnom predelu, diskretno, lako koso, prugasto, „razliveno”, na površini promera oko 5x2 cm modrikastožučkasta, krvlju podlivena”, kao i da je „koža u predelu zadnje strane leve nadlaktice u gornjoj trećini, ovalno na površini promera oko 1,5x1 cm modrikastožučkasta, krvlju podlivena”.

U zaključku zapisnika o kliničkom pregledu, lekar je naveo da su „povrede u vidu krvnih podliva desnog natplečnog predela, te zadnje strane leve nadlaktice, nanesene dejstvom tupine mehaničkog oruđa, u šta se može ubrojiti i dejstvo gumene palice”.¹⁶

Osim što su mu nanete lake telesne povrede, oštećeni je od tada u velikom strahu, i prvih dana nakon samog incidenta nije mogao da jede, niti da spava. Ovo je utvrđeno i u psihijatrijskom nalazu doktorke psihijatra i stalnog sudskog veštaka od 23. 2. 2024. godine, koja je kod oštećenog konstatovala dijagnozu *F43.9*, odnosno neoznačenu reakciju na težak stres¹⁷. Ona je u nalazu i mišljenju navela da je „neosporno da je primenjena fizička sila proizvela kod njega (oštećenog) povredu ne samo fizičkog

¹³ Izjava svedoka V. S. od 12. februara 2024. godine.

¹⁴ Izjava svedoka Dž. Š. od 12. februara 2024. godine.

¹⁵ Izjava oštećenog D. Z. od 12. februara 2024. godine.

¹⁶ Zapisnik o kliničkom pregledu specijaliste sudske medicine od 13. februara 2024. godine.

¹⁷ Psihijatrijski nalaz od 23. 2. 2024. godine dr psihijatra i stalnog sudskog veštaka.

integriteta, već mnogo dublju i značajniju povredu psihološkog identiteta, narušila mu spokoj i duševni mir”.

Takođe, lekarka je navela da je „nesporno da kod ispitanika postoje psihičke tegobe u smislu anksioznosti, preteranog straha, poremećaja spavanja, pažnje i raspoloženja koje se u ovom trenutku mogu smatrati produženom stresnom reakcijom i narušavanjem mentalnog zdravlja i duševnog mira, sa mogućnošću razvoja i težih posledica. Postoji duševni bol i trpnja zbog doživljenog fizičkog nasilja, verbalnog maltretiranja i vređanja, zastrašivanja i narušen spokoj i duševni mir.”

U zaključku je utvrđeno da je „kod ispitanika postojao primarni strah visokog intenziteta u trajanju od petnaestak minuta”, te da je zatim, „narednih 20-ak minuta, do dolaska novinara i prestanka opasnosti, trajao [je] strah srednjeg intenziteta, koji je protokom vremena i fiziološkim smirivanjem prešao u primarni strah niskog intenziteta koji je trajao do jutra”.

Nadalje, navodi se i da se „po prestanku primarnog straha javio sekundarni strah srednjeg intenziteta vezan za vraćanje sećanja na proživljeno iskustvo i moguću anticipaciju opasnosti od okruženja u budućnosti koji je prisutan i u trenutku pregleda i koji se primarno manifestuje doživljajem povremene ugroženosti, konfuznošću i promenama u svakodnevnom ponašanju i navikama, anksioznošću, nesanicom i padom raspoloženja.”

Imajući sve utvrđeno u vidu, u psihijatrijskom nalazu se finalno konstatuje da je „izražena povređenost ispitanika u delu povrede ličnosti, časti i ugleda, doživljenog fizičkog i psihološkog nasilja, a duševni bol i trpnja koje oseća i narušeno spokojstvo i duševni mir mogu se uzročno posledično povezati sa proživljenim iskustvom u toku događaja 10. 2. 2024. godine.”

Oštećeni D. Z. je video i kako jedan policijski službenik njegovog brata S. Z. udara po natečenim nogama, iako je bilo očigledno da on ima zdravstvenih problema jer je izuzetno teško pokretan. S. O., koji je takođe bio prisutan, izjavio je da su ga policijski službenici „tukli dok je ležao na krevetu” i da „ima bruh koji treba da se operiše”, te da je bio u velikim bolovima¹⁸. Oštećeni D. Z. ističe da su policijski službenici sve vreme vikali: „Mamu vam jebem cigansku” i „Bacićemo vas sve u Dunav!”, dok su preturali stvari i pendrecima udarali ljude.

Ovo su u svojim izjavama potvrdili i V. S. i S. O., koji su sve vreme bili prisutni u kući. Na gorepomenutom videu koji je D. Z. snimio vidljiva su dva policijska službenika u

¹⁸ Izjava svedoka S. O. od 12. februara 2024. godine.

interventnim uniformama kako idu u drugu prostoriju u kući, kada mu je jedan policajac rekao da prestane da snima, gde se snimak i prekida.

D. Z. smatra da je policijski upad u ovoj kući prekinut tako što ga je jedan od policijskih službenika, koji na sebi nije imao uniformu, prepoznao i naredio ostalim policajcima da se povuku, rekavši im da oštećeni „ima veze sa medijima”. Nakon kratkog boravka u ovoj kući, policijski službenici su je napustili i popeli se na krov, a zatim nastavili sa upadima u druge kuće u naselju.

U kući u kojoj živi T. P., samohrana majka sa sedmoro maloletne dece, policajci su prilikom upada takođe napravili štetu na vratima. Po rečima T. P., oni su sve vreme vikali iste psovke kao i u prvoj kući, poput „jebem ti majku cigansku!”.¹⁹ Dok je ona držala svoju petomesečnu bebu u rukama, jedan policajac je dva puta zamahnuo na nju pendrekom, a ona se izmakla i udarila glavom u obližnju komodu i tom prilikom se povredila. Njena deca su sve vreme bila veoma uplašena i glasno su vrištala.

T. P. je takođe izjavila da ne zna zbog čega su policijski službenici dolazili, niti da su im išta objasnili, već da joj je jedan policajac samo rekao da će „videti sve u novinama”.

N. D., koja se u momentu policijske akcije nalazila blizu kuće T. P., videla je policijske službenike kako dolaze dok je držala svoje dete u rukama. Jedan policajac ju je pitao: „Gde si pošla?” i povukao je za ruku kako bi ušla u kuću²⁰. Unutra je bilo četvoro dece, a N. D. je videla kako je njenog partnera E. B. policajac udario pendrekom u glavu.

Izjavila je kako smatra da „nije rekla da joj je muž bolestan, ne bi (policajci) prestali da ga tuku”, kao i da su sve vreme vikali: „Ćuti, pička ti materina ciganska!” Takođe, N. D. je rekla i kako im nijedan od policijskih službenika nije pokazao nikakav nalog niti drugi dokument, i da su nakon ovog događaja svi u njenoj porodici „i dalje mnogo uplašeni”.

E. B., vanbračni partner N. D., bio je kod kuće kada su policijski službenici upali. Izjavio je da su ga službenici udarili „dva puta pendrekom u glavu”, nakon čega su ga „vukli za vrat pendrekom”.²¹ Kao i njegova partnerka, rekao je da su ih stalno psovali, iako su maloletna deca bila prisutna, te da je jedan policajac rekao da oni „ne zaslužuju da budu u toj kući i da idu odakle su došli”.

On je izjavio i da ne može da spava od tog dana, kao i da se veoma plaši za svoju porodicu.

¹⁹ Izjava svedoka T. P. od 12. februara 2024. godine.

²⁰ Izjava svedoka N. D. od 12. februara 2024. godine.

²¹ Izjava svedoka E. B. od 12. februara 2024. godine.

Ono što posebno zabrinjava jeste to što su pripadnici policije, i nakon medijskog izveštavanja o prekoračenju vršenja policijske dužnosti, i sutradan, u nedelju 11. februara 2024. godine, takođe došli u naselje i pretraživali kuće.

Istog dana kada je Inicijativa A 11 intervjuisala svedoke ovog slučaja, odnosno 12. februara 2024. godine, D. Z. je pozvan na sastanak sa policijskim službenicima, kao i Dragan Stanković, direktor udruženja Društvo Rom Beograd. Iako je predstavnic Inicijative A 11 krenula zajedno sa D. Z. u Policijsku upravu za Grad Beograd, njoj nije dozvoljeno da prisustvuje ovom sastanku.

Prema rečima D. Z., sastanku je prisustvovalo pet policijskih službenika, od kojih je jedan Ivan Cvijović, pomoćnik načelnika PU za grad Beograd. On je naveo to da je na sastanku bilo reči o tome da stanovnici naselja Vuka Vrčevića ne treba da budu uplašeni jer je pokrenut postupak unutrašnje kontrole postupanja policijskih službenika, i ostavljen mu je kontakt telefon u slučaju da bude sličnih problema u budućnosti.

4. Kvalifikacija postupanja policije i zaključak

S obzirom na to da se u ovom slučaju radi o potencijalno rasno motivisanom postupanju policije prema stanovnicima neformalnog naselja Vuka Vrčevića, Inicijativa A 11 je pokrenula postupke pred nadležnim organima. Dana 8. marta 2024. godine je podnela krivičnu prijavu Prvom osnovnom javnom tužilaštvu u Beogradu, pritužbu Sektoru unutrašnje kontrole MUP-a, zbog sumnje da su izvršena krivična dela Zlostavljanje i mučenje predviđeno čl. 137 st. 2 i 3 Krivičnog zakonika,²² kao i krivična dela Narušavanje nepovredivosti stana iz čl. 139 st. 2 i Protivzakonito pretresanje iz čl. 140 Krivičnog zakonika.

Osim pomenutih prijavi, istog dana je podneta i pritužba Zaštitniku građana na rad organa Ministarstva unutrašnjih poslova – PU za grad Beograd i Direkcije policije.

Inicijativa A 11 smatra da u postupanju policijskih službenika čiji je identitet nepoznat ima obeležja krivičnog dela Zlostavljanje i mučenje. Prisutan je i teži oblik ovog krivičnog dela, za čije je izvršenje, ukoliko delo učini službeno lice tokom svoje službe, predviđena kazna zatvora od dve do deset godina (za st. 2).

Prema mišljenju tima Inicijative A 11, počinjeno je i krivično delo Narušavanje nepovredivosti stana, za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine za onog ko neovlašćeno prodre u tuđ stan ili tuđi zatvoreni prostor ili se na zahtev ovlašćenog lica iz tog stana ili prostora ne udalji.

²² „Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019.

Ako je ovo delo učinilo službeno lice na radnom zadatku, kazniće se zatvorom do tri godine. Za krivično delo Protivzakonito pretresanje, koje takođe ističemo kao osnovano prisutno u ovoj raciji, za službeno lice koje u vršenju službe protivzakonito obavlja pretresanje stana, prostorija ili lica predviđena je kazna zatvorom do tri godine. Takođe, posledice koje je oštećeni D. Z. pretrpeo, u vidu fizičkih i psihičkih bolova, po svom intenzitetu su dosegle prag nečovečnog i ponižavajućeg postupanja – koje je apsolutno zabranjeno.

Nakon podnošenja navedenih prijava, Prvo osnovno javno tužilaštvo je saslušalo oštećenog D. Z. U svojstvu svedoka 9. aprila 2024. godine, dok je iz Sektora unutrašnje kontrole stigao odgovor da je slučaj prosleđen i Policijskoj upravi za Grad Beograd.

S druge strane, Zaštitnik građana je zaključkom odbacio podnetu pritužbu Inicijative A 11 i ocenio je kao preuranjenu jer nisu iskorišćena druga pravna sredstva, odnosno nije istekao zakonski rok po kojem bi MUP postupao po pritužbi.

Opisano postupanje je ne samo nedopustivo jer uključuje brutalno ponašanje policijskih službenika prema građanima koje treba da štite, a među koje spadaju i deca, već je i nezakonito. Policijski pripadnici su nesumnjivo i u svakoj meri prekoračili svoja ovlašćenja, usput vređajući i šireći rasnu diskriminaciju.

Iako u javnosti dominira narativ da se Srbija rukovodi principima tolerancije i poštovanja ljudskih prava, incident koji se dogodio u Vuka Vrčevića predstavlja jasan pokazatelj da je to, u najmanju ruku, neistina. Osim što se potvrđuje činjenica da su građani na samoj margini društva neretko oni koji trpe najgore postupanje javne vlasti, ali i drugih članova društva, primetno je i nereagovanje institucija u istim tim slučajevima.

Ovim (ne)postupanjem normalizuje se poražavajuć, nezakonit odnos prema romskoj manjini u Srbiji, grupi koja je u samom vrhu po stepenu diskriminacije, a sada se ona prepoznaje i kao meta policijske brutalnosti.

Inicijativa A 11 podnela je Kancelariji OEBS za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) izveštaj sa nalazima zločina mržnje u slučaju policijske racije u Vuka Vrčevića.